

ROZUMÍME ZVÍŘECÍ DUŠI?

"Pes potřebuje znát hierarchii, zatímco kočka miluje své rituály," říká MVDr. Hana Žertová, která majitelům psů a koček pomáhá s řešením poruch chování jejich mazlíčků.

Je laskavá, plná pozitivní energie a nešetří vtipnými replikami. Našemu rozhovoru po celou dobu naslouchal sebevědomý kocour Dreifuss (na fotografii), kterému sice chybí jedna nožička, ale tento svůj handicap dokáže bez problémů zamaskovat a přehlíží ho s takovou noblesou, že si toho nakonec ani nevšimnete.

Role zvířecího etologa často není jednoduchá, neboť rozkrýt příčiny různých problémů je nesmírně těžké a vyžaduje velké zkušenosti. Nejedná se totiž jen o každodenní zoufalé vytí psa v městském bytě nebo strach z hluku. Některé poruchy chování mohou způsobit léky, jiné mají na svědomí "splašené" hormony, řada jich je projevem nějaké vážné nemoci a další vznikají ze stresu, nudy či špatných životních podmínek. Existují i kuriózní strachy, jako například z horkovzdušných balonů, z chůze po schodech nebo třeba z větru.

Co bylo prvotním impulzem nebo motivací, která vedla k tomu, že jste se začala věnovat právě této neobvyklé specializaci?

V podstatě to bylo hlavně kvůli mým vlastním zvířatům. Měla jsem hlavně kočky, prvního pejska mi rodiče koupili ve třinácti, jinak jsem domů vodila takové ty různé nalezenky, které jsem sbírala na ulici. Po celou dobu studia jsem měla psy, a ti vždycky měli nějaký problém, který jsem neuměla vyřešit. Například fenka boxeru, kterou přivedli jako zaběhnutou, se bála zůstat kdekoli sama. Nejen doma, ale například i v autě. Byla schopna překonat jakékoliv překážky, jen aby nás našla. Nemohli jsme ji

Přisuzovat zvířeti, že něco dělá tzv. naschvál, nebo že se chce mstít, není správné.

za to samozřejmě trestat. Také moje další fenka kníračce měla separační úzkost, jak se tomuto problému říká, ale kromě toho ještě byla agresivní - napadala cizí psy. To však bylo možné ovládnout výcvikem. Vždycky jsem si však kladla otázku, proč to ten pes dělá, co je příčinou. Už za mých studijních let byla součástí studia fyziologie také etologie. V té době však bylo studium veterininy zaměřeno spíše na hospodářská zvířata a psům či kočkám byl věnován minimální prostor. Mnohem později se mi náhodou dostaly do rukou knihy Dr. Nicolase Dodmana, amerického veterináře, který ve Spojených státech založil specializovanou kliniku zabývající se poruchami chování zvířat. Byla jsem doslova ohromena zjištěním, že něco, nad čím delší dobu přemýšlím, se zde již dlouho řeší na vědeckém základě, že za hranicemi je to obor veterinární medicíny. Začala jsem se tedy pít po zahraničních člancích, knihách a dalších informacích a v Německu, kde má tento obor také delší tradici, navště-

vovat odborné semináře. Zpočátku jsem se etologií zabývala ještě při redakční práci v časopise Veterinářství, ale poslední čtyři roky se poruchám chování zvířat věnuji naplno.

Jak dlouho se etologie zvířat jako obor veterinární medicíny v zahraničí rozvíjí?

Terapie poruch chování zvířat je například oproti takové ortopedii nebo imunologii poměrně "novým" oborem veterinární medicíny, vědci se jí zabývají přibližně třicet let. Začala se rozvíjet až v době, kdy se vyvinula moderní humánní psychofarmaka, protože vývoj těchto preparátů se uskutečňoval s pomocí pokusných zvířat, mezi nimiž byli samozřejmě i psi a kočky. Vědci tak získali údaje, jak tyto látky působí na zdravá laboratorní zvířata.

A v posledních letech se zkouší podávat tyto léky zvířatům projevujícím podobné příznaky psychických onemocnění jako lidé.

Proč podle vás v současnosti zažíváme takový boom domácích mazlíčků? Osobně znám lidi, kteří neměli ke zvířatům vztah, ale najednou prostě měli pocit, že by si měli pořídit psa, aniž vlastně logicky věděli proč... Je hlavním důvodem zvyšující se životní úroveň, jedná se

spíše o módní záležitost nebo za tím stojí nedostatek citových projevů?

Často se to odůvodňuje, že lidem chybí příroda. Já osobně z toho mám pocit, že lidé spolu méně komunikují, že tam chybí takový ten blízký kontakt. Vezměte si, kolikrát za den vy někoho obejmete, pohládíte, dotknete se ho. To se dneska nedělá. Mám pocit, že dříve bylo víc času druhého vyslechnout, zamyslet se nad ním, snažit se ho pochopit. Taková ta vřelost se z lidského kontaktu úplně vytratila. Jednáme obchodně, dopisujeme si přes e-mail, a i když přijdou děti s problémem, máma často kouká na hodinky. Nějak se vzájemně ochlazuje. Teď například zažívají velký boom kočky. Pes je totiž přece jen poměrně náročný na čas a v tom uspěchaném světě je to vlastně další tvor, který je na obtíž. Kočka se u vás rozplácne, přitulí se a dá vám takové to teplo. Navíc předením vám dá najevo, že je jí příjemně a to je balzám na unavené nervy. Stále ještě však jako majitelky koček převažují ženy. Kočku jako mazlíka má zatím jen málo mužů. Muži jako vládci potřebují mít navrch, takže jim vadí, že je kočka taková nezkratná a svobodomyšlná. Ženy zase naopak potřebují hlavně určité souznění.

Mají se dnes zvířata líp nebo jim trend humanizace naopak spíše škodí?

Nemyslím si, že by se měla hůř, ale na druhou stranu je pravda, že spousta problémů, které musím řešit, jsou potíže s komunikací, kdy si člověk a zvíře prostě nesedí. Časté jsou také problémy s tím, že ke zvířeti lidé přistupují jako k dítěti. Že mu nedokážou jasně říct, kde je jeho místo a co po něm v tu chvíli chtějí. Například pes je zvíře smečkové, které musí mít nějakou práci, jinak má pocit, že ho smečka zavrhne a je z toho nešťastný. Když mu dáte za úkol ležet chvíli v pěkném pelišku a občas tam na něj mrknete a pochválíte ho, tak bude spokojený.

Zrovna tak když máte psa na dvoře a on vám tam poctivě hlídá a vy ho za to dostatečně opečováváte a večer ho vezmete za odměnu na procházku, tak je taky šťastný. Vždycky je to o vzájemném vztahu.

Existuje zásadní rozdíl mezi problémy, se kterými se na vás obrazejí majitelé psů a koček, nebo mají spíše společného jmenovatele?

Psi potřebují mít jasno, kdo je pánem a kdo všechno řídí... Kočka zase potřebuje své rituály. Říká se, že kočka je vázaná na prostředí, a něco na tom opravdu je. I když je fixovaná i na svého majitele, nejvíc jí záleží na každodenně se opakujících činnostech. Když se něco naruší, kočka je úplně zoufalá. Nesnáší například změny v rodině. Nejhorší je, když se lidé rozvedou nebo rozejdou, to pak kočka těžce nese. Když někdo nebo něco ubude, nebo naopak přibude. Stačí i nový nábytek. Zrovna tak nesnáší jakékoliv napětí v rodině, kolikrát třeba i zaútočí, snaží se jakoby tu nepříjemnou situaci utnout. Sekne třeba člověka i do obličeje, jakoby chtěla říct: "Nehádejte se tady!". Koncem září se v Praze konala velká celoevropská konference, která se zabývala právě odrazem nepohody koček na jejich celkový zdravotní stav, a také tím, jak kočka může určitý svůj problém demonstrovat nějakou změnou chování.

Kočí chování vyjadřuje strašnou spoustu věcí.

Jaký problém nejčastěji v souvislosti s tím u koček řešíte?

Kočka začne močit mimo záchod. Většinou to souvisí s nějakým stresem - nemocí, šokem, strachem nebo právě změnou, kterou ta kočka těžko nesla. Ze stresu totiž u koček vznikají subklinické záněty močového měchýře, které se ani při vyšetření veterinářem nemusí jednoznačně prokázat. Stěna močového měchýře je překrvená, kočka chodí močit častěji a močení ji bolí. No a když to bolí na záchodě, tak to zkusí vedle, a když to bolí i tam, tak to zkusí třeba na koberci. Problém pak je naučit kočku opět chodit na záchod. Zrovna tak kočka, která se doma něčeho bojí, třeba když kolem oken vidí obcházet cizí kočky, značkuje si močí své teritorium - to dokáže nejen kocour, ale i kočka samice. Dělá si tím kolem sebe pachovou clonu, aby se tolik nebála. To je také velmi těžké napravovat.

Zvířatům jsou často přisuzovány různé emoce z říše lidské. Které vlastnosti a pocity opravdu mají a které jim jen nesprávně, a možná často i nespravedlivě podsouváme a neměli bychom to dělat?

Dvě velké a velice důležité emoce mají zvířata s námi stejné, a to je strach a agrese. Dokonce vznikají ve stejném místě v mozku. Zvíře se tak v určitou chvíli musí rychle rozhodnout, která z těch emocí mu

zachráni život. Jestli zaútočí, nebo uteče. S tím se pak musí pracovat u agresivního psa nebo kočky. Když pátráme hlouběji, obvykle se tam jako příčina neboli původní problém agrese najde právě strach, se kterým se nedokáže vyrovnat. V krizové situaci se zvíře rozhoduje podle instinktu. Přisuzovat tedy zvířeti, že něco dělá tzv. naschvál, nebo že se chce mstít, je nesprávné. Zrovna tak když udělají doma nějaký nepořádek. Právě jsem tady měla pejska, který nechce zůstat doma sám a kupodivu neobrací pozornost na věci majitele, což bývá většinou, že roztrhají například oblečení nebo důležité dokumenty, ale tenhle pejsek ničí svoje misky. Tak dlouho s nimi mlátí, až je rozbije. Ptala jsem se jeho majitele, jestli ho za to nějak trestají a on mi říkal, že ze začátku mu vyhubovali a naplácali mu, ale když zjistili, že to není nic platné, tak s tím přestali. Ale že ten pes se vždycky tvářil provinile a že věděl, za co dostal. Ale to je právě velký omyl: pes ví ze zkušenosti, že když je doma nepořádek a pán stojí ve dveřích, tak že bude zle, ale ve chvíli, kdy to dělá, si neuvědomuje, co dělá. Jedná se o tzv. přeskokové činnosti. Zvíře se snaží dělat něco, co v té chvíli zmenší jeho úzkost. Jako člověk, když je rozpačitý, si čmárá nebo si mne nos, zapálí si cigaretu apod. Některý pes zase mlátí miskou, jiný si začne třeba olizovat nohu a jsou psi, kteří si ji olížou až na kost. Měla jsem v poradně pejska, který doma vyl. Tak mu nasadili elektrický obojek a on začal místo toho běhat v osmičkách. Potom už nedokázal běhat normálně, ani když šli na procházku. To je pak zoufalá situace. Přitom tento problém je poměrně snadno řešitelný.

Jak?

Důležité je mu ukázat, že být sám doma nemusí být život ohrožující, a naučit ho, že mu majitel nemusí neustále věnovat pozornost. Postupuje se samozřejmě pomalu. Nejprve

psovi prostě jen nevěnujete chvílemi pozornost, pak mezi sebe a něj dáte třeba nějakou mířížku, později zavřete dveře z místnosti do místnosti a pak pomalinku odcházíte. Pokud je problém již rozvinutý, mohou se přidat nějaké léky. Snažím se začínat léky s minimem nežádoucích vedlejších účinků, například s homeopatií, která pomohou nastolit rovnováhu, nebo doplňky stravy s tryptofanem - prekurzorem serotoninu. To je takový mediátor dobré nálady a pohody, který funguje u zvířat stejně jako u lidí. Dobré jsou také syntetické feromony na bázi těch, které vylučuje fena z okolí mléčné žlázy. Působí i na dospělé psy, ale především na štěňata, například když se dávají z domu. Stačí zastrčit dózu

Zvířata reagují velice přímočaře a jsou dobře čitelná. Když se k nim chováte stejně, tak vzájemná komunikace nevázne.

do zásuvky a štěňata mají pocit, že máma je pořád s nimi. U dospělých psů se používají i psychofarmaka, například antidepressiva. Základem všeho je však cvičení. Být sám je úkol jako každý jiný. V souvislosti s tím dostane pes hračku nebo pamlssek, který jinak nikdy nedostává, takže se ve finále na tu samotu těší. Je to samozřejmě velká práce, se kterou je ideální začít hned u štěněte.

Co je tedy obecně největším problémem u psa?

Nejčastější je právě zmíněný strach ze samoty, tzv. separační úzkost. Lidé jsou strašně nezodpovědní a sobečtí. Vůbec si neuvědomují, jak dlouhých je osm hodin nečinnosti. Pes se doma projde k misce, napije se a nemá se čím zabavit. Apelovala bych na to, aby si lidé nepoživovali psa, pokud jsou v práci osm a více hodin. Kočka je sice trpělivější, ale i ona by měla mít co pozorovat. Většinou jí stačí, když má přístup k oknu, zabaví

ji i domácí fontánka nebo cokoliv podobného. Pak se ale člověk nemůže divit, že když večer přijde domů, kočka lítá, až se odráží od zdi. Potřebuje se prostě vyřádit.

S jakými dalšími poruchami se u psů nejčastěji setkáváte?

Problémové chování psů, které nejčastěji přivádí majitele do ordinací veterinářů, za cvičiteli a etology, se dá zhruba rozdělit do čtyř skupin: agresivita, strach, nečistotnost a stereotypní chování.

Například sklony ke stereotypnímu chování mohou být spojeny s příslušností k určitému plemeni. Poměrně častou poruchu - chytání vlastního ohonu - vykazují nejčastěji němečtí ovčáci. Stává se to především u psů, kteří jsou z pracovních nebo exteriérově vynikajících linií, případně kteří jsou šlechtěni na určitou vlohu. Někdy se tam objeví přešlechtěný jedinec, který má strašně labilní nervovou soustavu. Většinou to bývají psi, kteří jsou precitlivělí vůči zevním podnětům, jako je hluk, světlo, pohyb apod., nebo mívají také zvýšenou kožní citlivost. A když pak dojde k nějaké vyvolávací příčině, najednou se zničehonic začnou třeba otáčet za nohou nebo za ocasem. Dobrmani zase prosluli cucáním slabiny, bulteriéri lapáním neexistujících much. Některé projevy z této skupiny poruch bývají spjaté s vážnými onemocněními mozku. Často však začne pes vykazovat stereotypní chování jako snahu o upoutání pozornosti nebo jako náhražkové chování, pokud nemá možnost věnovat se jiným aktivitám.

U všech poruch chování platí, že nejlepší léčbou je prevence. Čím dříve se začne problém řešit, tím větší je naděje na úspěch.

Stává se vám, že majitelé zvířete vědí, co je ten jejich problém, jen si ho prostě nechtějí přiznat?

Docela často. Někdy ale spíš vidí ten problém strašně zúženě. Například jsem řešila případ jezevčíka, který si

svědomitě hlídal všechny svoje věci a každého, kdo mu na ně vztáhl ruku, pokoušel. Bylo jasné, že mu jeho majitelé budou postupně muset dát najevo, že hlídat věci si budou oni sami, páníčci, a ne on - pes. Seděli jsme tehdy na lavičce a ten pes mezi námi, tak jsem řekla, že jako první bych omezila přístup psa na místa, kde sedají. Aby měl nějaké svoje vyhraněné místo. A jeho majitel mi řekl: "Ale to nám nevadí." Což bylo takové absolutní nepochopení. A v podobném duchu jich bývá hodně, a to je někdy těžké.

Z toho, co vyprávíte, mi to tak trochu připadá, že někdy by poradit potřebovali spíše majitelé zvířete a že problém ani tak není na straně psa či kočky...

Často se jedná o normální chování zvířete, které je pro určitého člověka problematické. Některé projevy chování psa nemusí vadit každému majiteli stejně - mnohdy to, co jednomu vadí, druhý shledává u psa jako přednost. Určité chování psa samo o sobě proto většinou není problémem, tím se stává až ve spojení s konkrétním člověkem, prostředím a situací.

Některí lidé jsou zase až přehnaně zodpovědní. Když se jim objektivně snažím poradit, že jejich pes se k nim nehodí, že se s ním nedomluví, aby ho raději dali pryč, tak mi na to odpoví:

"Ale my ho máme rádi!". Já odvětim: "Právě proto ho dejte pryč, třeba bude jinde šťastný" a oni na to, že nikdo jiný se o něj tak dobře nepostará, takže jediné řešení je ho utratit. To si pak zase já připadám jako krutás.

Jsou lidé, co se týče agresivního chování u malých psů, "tolerantnější" než

u velkých plemen? Říká se, že velkého agresivního psa se bojí, zatímco u malého jim to často přijde spíše úsměvné...

S problémem psí agresivity za mnou chodí spíše majitelé malých psů. Většinou je to z toho důvodu, že se ten problém dlouho neřeší. Například je těžké řešit, když přijde žena s šestiletým pudlem, který vedle ní sedí v autě na předním sedadle a vždycky, když panička sáhne na řadič páku, tak ji kousne. Když jí poradím, aby vozila psa v přepravce, vždý i předpisy to dnes koneckonců tak určují, tak ona mi řekne: "Ale on by tam nebyl." Co na to říct? Snažím se lidi naučit, aby dokázali se svým psem vycházet. Já ho můžu převychovat, ale je důležité, co to dá těm lidem a jak s tím naloží. Zvláště velký pes vykazující agresivitu představuje pro majitele obrovský problém a mnozí nemají sílu a trpělivost na zdoluhavé řešení. Jejich psi pak končí v útulcích a připravují

horké chvíle svým adoptivním pánům, nebo musejí být pro nebezpečnost utraceni.

Čeho si na zvířatech nejvíc ceníte?

Že nedokážou být záłudná. Že nevmýšlejí žádné škodolibosti, že jednají přímo a nezakeřně. I když se setkám se psem, u něhož by se o zákeřnosti téměř dalo hovořit, tak vím, že to má z nějaké špatné zkušenosti, ze špatného zacházení. Prostě že ho někdo trápil. Ale normálně zvířata reagují velice přímočaře a jsou dobře čitelná. A když se k nim chováte stejně a jste pro ně zrovna tak čitelná, tak vzájemná komunikace nevázne. Kdežto u lidí, když se odkryjete a jste čitelná, tak toho většina z nich zneužije nebo vás považují za slabocha.

Je těžké porozumět zvířecí duši?

Když vidím nějaké takové to vzájemné nepochopení mezi zvířetem a člověkem, snažím se jim ukázat, jak by na to měli jít, a pokusím se sama navázat se psem komunikací. A když pak pes konečně dobrovolně a spontánně udělá to, co jsem od něho žádala, já ho pochválím, dám mu najevo, jak mne tím potěšil, a on si mi lehne na nohy, jako by říkal: "Konečně mi někdo rozumí..." mívám takový ten pocit zadostičinění, že to dělám dobře.

MVDr. Hana Žertová vystudovala Vysokou školu veterinární v Brně. Od dětství se věnovala kynologii a jezdeckví. Vedle dlouholeté práce v redakci odborného časopisu Veterinářství pracovala tři roky v praxi malých zvířat, v posledních pěti letech se věnuje výhradně oboru terapie poruch chování zvířat. Spolupracuje s německými specialisty na tuto problematiku Dr. Wolfem-Dieterem Schmidtem a Dr. Ute Zogbaumovou, pravidelně se účastní jejich odborných seminářů. Přednáší vybrané kapitoly z tohoto oboru studentům Veterinární a farmaceutické univerzity Brno. Je autorkou kapitoly Poruchy chování v knize Nemoci psa a kočky autorů Svoboda, Senior, Doubek a kol., publikovala řadu článků v časopisech Veterinářství a Svět psů, v dubnu 2007 vydala ve spolupráci s firmou Candy, spol. s r.o., svou první knihu o výchově štěňat "Od štěněte ke psu". V etologické poradně v Brně řeší poruchy chování především psů a koček. Za pacienty pravidelně dojíždí také do Prahy a Plzně.

Knihu můžete objednat telefonicky (602 175 465) nebo e-mailem (poruchy@chovani.info), její cena je 95 Kč plus poštovné. Informace o ceně knihy pro obchodníky a veterinární lékaře lze získat na stejných kontaktech..

www.chovani.info